

wateren, als op de groote vaart; van binnenlandschen strijd wordt weinig vermeld, zelfs vóór 1609, hoewel we toch soms door soldatenrumoer worden opgeschrikt of bij een victorie de feestklokken hooren luiden.

Wat we zien, waar we midden in zijn, is het dagelijksch leven der Rotterdammers, in alle toestanden, waarin zij drie eeuwen geleden den notaris niet ontberen konden; niet alleen bij huwelijk en overlijden, bij borgtocht, procuratie, huur-, koop-, bevrachtings- of andere contracten en overeenkomsten, ook bij al de attestaties, eventueel in proceszaken te gebruiken, afgelegd bij 's comparanten „conscientie en zielen salicheyt in plaatse van eede”, en juist het bonte leven, dat daaruit te zien is, geeft de verlichting van het 16de-eeuwsche Rotterdam. —

Op vele plaatsen is de inhoud van het protocol een illustratie van of commentaar op de rechtshandboeken, dien tijd behandelende, en meest altijd treft dan de overgang van het formeel-stellige op het gemoedelijk-persoonlijk-huiselijke. Zoo bespreekt in zijn „Oud-Nederlandsch Burgerlijk Recht” Prof. Mr. Fockema Andreae in het hoofdstuk „De huwelijksvorm” het bindend-zijn der verloving: „..... (deze) verloving is in Nederland in de M. E. en onder de Republiek bindend; de partijen konden elkaar tot het aangaan van het huwelijk dwingen”. Wanneer in zekere notarieele acte aan Claes Jacobszn. gevraagd wordt, of hij met Jacquemijne Noutendr. ondertrouwd en verloofd is, antwoordt hij, „dat sulcx waerachtich was en soe hij sulcx nyet gedaen en hadde dat hijt noch doen soude”, waarop hij Jacquemijne de hand geeft, „beloevende dat hij deselve sijne belofte nimmermeer affgaen en geen ander trouwen soude; 't zou hem niet belgen of beclaegen, indien hem naemaels verweten zou worden, dat Jacquemijne oneerlick geleeft hadde, dewijle hij tselve te voeren wiste”.